

Verdrag inzake de rechten van het kind

Verspreiding: Algemeen
2 maart 2021

Origineel: Engels

Comité inzake de rechten van het kind

General Comment nr. 25 (2021) over de rechten van het kind in relatie tot de digitale wereld

I. Inleiding

1. De kinderen met wie werd gesproken voor het opstellen van dit General Comment lieten weten dat digitale technologieën essentieel waren voor hun leven op dat moment en voor hun toekomst: “Dankzij digitale technologie kunnen we informatie uit de hele wereld krijgen.” “Digitale technologie liet me kennismaken met belangrijke aspecten van hoe ik mezelf identificeer.” “Wanneer je verdrietig bent kan internet je helpen dingen te zien die je blij maken.”¹

2. De digitale wereld is voortdurend in beweging en wordt steeds groter. Deze omgeving biedt plaats aan informatie- en communicatietechnologieën, waaronder digitale netwerken, inhoud, diensten en applicaties, verbonden apparaten en omgevingen, virtual en augmented reality, kunstmatige intelligentie, robotica, geautomatiseerde systemen, algoritmes en datananalyses, biometrie en implantatietechnologie.²

3. De digitale wereld speelt een steeds grotere rol in de meeste aspecten van het leven van kinderen, ook wanneer ze het moeilijk hebben. De maatschappij, waaronder onderwijs, overheidsdiensten en handel, is in toenemende mate afhankelijk van digitale technologieën. Het biedt nieuwe mogelijkheden voor het verwezenlijken van kinderrechten, maar dit gaat tevens gepaard met het risico van schending of misbruik ervan. Tijdens de gesprekken gaven kinderen aan dat de digitale omgeving hun veilige en rechtvaardige deelname moet ondersteunen, bevorderen en beschermen. “We willen dat de regering, techbedrijven en leraren ons helpen onbetrouwbare informatie online te managen.” “Ik wil graag duidelijkheid over wat er echt met mijn gegevens gebeurt. Waarom worden die verzameld? Hoe worden ze verzameld?” “Ik...maak me zorgen dat mijn gegevens worden gedeeld.”³

4. De rechten van ieder kind moeten in de digitale wereld worden gerespecteerd, beschermd en verwezenlijkt. Innovaties in digitale technologieën beïnvloeden de levens en rechten van kinderen op de meest uiteenlopende en onderling afhankelijke wijzen, ook als de kinderen zelf geen toegang tot internet hebben. Betekenisvolle toegang tot digitale technologieën kan kinderen ondersteunen bij het verwezenlijken van het volledige scala aan burgerrechten en politieke, culturele, economische en sociale rechten. Wordt digitale inclusie

¹ “Our rights in a digital world”, beknopt overzicht van de gesprekken met kinderen ten behoeve van dit General Comment, blz. 14 en 22. Te lezen op <https://5rightsfoundation.com/uploads/Our%20Rights%20in%20a%20Digital%20World.pdf>. Alle verwijzingen naar de opvattingen van kinderen verwijzen naar dit verslag (Engelstalig).

² Een terminologielijst is beschikbaar op de webpagina van het Comité: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=INT%2fINF%2f9314&Lang=en.

³ “Our rights in a digital world”, blz. 14, 16, 22 en 25.

echter niet bereikt, dan worden bestaande ongelijkheden waarschijnlijk vergroot en kunnen nieuwe ontstaan.

5. Bij dit General Comment is gebruikgemaakt van de ervaring van het Comité bij het toetsen van derapporten van de staten die partij zijn, de algemene discussiedag over digitale media en kinderrechten, de jurisprudentie van de verdragsorganen op het gebied van mensenrechten, de aanbevelingen van de Mensenrechtenraad en de speciale procedures van de Raad, twee consultatierondes met staten, deskundigen en andere stakeholders over de conceptnota en het vergoederd concept en een internationale consultatie van 709 kinderen die in uiteenlopende omstandigheden leven in 28 landen in diverse regio's.

6. Dit General Comment moet worden gelezen in samenhang met andere relevante General Comments van het Comité en de richtsnoeren daarvan inzake de implementatie van het Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie.

II. Doelstelling

7. In dit General Comment legt het Comité uit hoe de staten die partij zijn het Verdrag ten uitvoer dienen te leggen in relatie tot de digitale omgeving en biedt richtsnoeren met betrekking tot relevante maatregelen op het gebied van wetgeving, beleid en andere maatregelen om volledige naleving te waarborgen van hun verplichtingen ingevolge het Verdrag en de Facultatieve Protocollen daarbij in het licht van de mogelijkheden, risico's en uitdagingen bij het bevorderen, eerbiedigen, beschermen en verwezenlijken van alle rechten van kinderen in de digitale wereld.

III. Algemene uitgangspunten

8. De volgende vier beginselen vormen als het ware een lens waardoor de implementatie van alle andere rechten uit hoofde van het Verdrag moet worden bekeken. Ze dienen als richtsnoer voor het bepalen van de maatregelen die nodig zijn om de rechten van kinderen in relatie tot de digitale wereld te waarborgen.

A. Non-discriminatie

9. Het recht op non-discriminatie vereist dat de staten die partij zijn waarborgen dat alle kinderen gelijke en effectieve toegang tot de digitale wereld krijgen op een wijze die voor hen betekenisvol is.⁴ De staten die partij zijn dienen alle maatregelen te nemen die noodzakelijk zijn om digitale uitsluiting het hoofd te bieden. Dat omvat vrije en veilige toegang voor kinderen in daarvoor aangewezen openbare locaties en het investeren in beleid en programma's ter ondersteuning van betaalbare toegang tot en deskundig gebruik van digitale technologieën in onderwijssettings, gemeenschappen en thuis voor alle kinderen.

10. Kinderen kunnen gediscrimineerd worden wanneer ze worden uitgesloten van het gebruik van digitale technologieën en diensten of wanneer ze hatelijke berichten krijgen of oneerlijk worden behandeld door het gebruik van deze technologieën. Andere vormen van discriminatie kunnen optreden wanneer geautomatiseerde processen waarbij informatie wordt gefilterd, profielen worden gemaakt en besluiten worden genomen, gebaseerd zijn op vooringenomen, onvolledige of op oneerlijke wijze vergaarde gegevens over een kind.

11. Het Comité roept de staten die partij zijn op proactieve maatregelen te nemen ter voorkoming van discriminatie op grond van geslacht, handicap, sociaal-economische achtergrond, etnische of nationale achtergrond, taal of andere gronden en discriminatie tegen kinderen uit minderheidsgroepen of inheemse volken, kinderen die asielzoeker, vluchteling of migrant zijn, lhbt-kinderen, kinderen die slachtoffer of overlevende van mensenhandel of seksuele uitbuiting zijn, kinderen in de alternatieve zorg, kinderen die van hun vrijheid zijn beroofd en kinderen in andere kwetsbare situaties. Er zullen specifieke maatregelen nodig

⁴ General Comment nr. 9 (2006), paragrafen 37-38.

zijn om de gendergerelateerde digitale kloof voor meisjes te dichten en om te waarborgen dat er bijzondere aandacht wordt besteed aan toegang, digitale geletterdheid, privacy en veiligheid online.

B. Het belang van het kind

12. Het belang van het kind is een dynamisch concept dat beoordeeld moet worden in een specifieke context.⁵ De digitale wereld is in eerste instantie niet ontworpen voor kinderen, maar speelt wel een belangrijke rol in hun leven. De staten die partij zijn dienen te waarborgen dat bij alle maatregelen met betrekking tot het voorzien in, regelen, ontwerpen, managen en gebruiken van de digitale omgeving, het belang van elk kind voorop staat.

13. De staten die partij zijn dienen de nationale en lokale organen die toezicht houden op het verwezenlijken van de rechten van kinderen bij deze maatregelen te betrekken. Bij het overwegen van het belang van het kind dienen zij rekening te houden met alle rechten van kinderen, waaronder het recht informatie te vergaren, te ontvangen en door te geven, en te worden beschermd tegen gevaar. Er dient terdege rekening te worden gehouden met de mening van het kind en de beoordeling van het belang van het kind en de toegepaste criteria dienen transparant te zijn.

C. Recht op leven, overleven en ontwikkeling

14. De mogelijkheden die de digitale wereld biedt spelen een steeds crucialere rol in de ontwikkeling van kinderen en kunnen van vitaal belang zijn voor het leven en overleven van kinderen, met name tijdens crises. De staten die partij zijn dienen alle passende maatregelen te nemen om kinderen te beschermen tegen de risico's voor hun recht op leven, overleven en ontwikkeling. Risico's die betrekking hebben op inhoud, contacten, gedragingen en contracten, omvatten onder meer, gewelddadige en seksuele inhoud, cyberagressie en pesten, gokken, uitbuiting en misbruik, waaronder seksuele uitbuiting en seksueel misbruik, en het promoten of uitlokken van zelfdoding of levensgevaarlijke activiteiten, onder meer door criminelen of gewapende groepen die worden aangemerkt als terroristisch of gewelddadig extremistisch. De staten die partij zijn dienen de risico's waar kinderen in diverse contexten mee te maken krijgen te identificeren en aan te pakken, onder andere door te luisteren naar hun opvattingen over de aard van de bijzondere risico's waarmee zij geconfronteerd worden.

15. Het gebruik van digitale apparaten dient niet schadelijk te zijn en mag ook geen vervanging zijn van persoonlijke interacties tussen kinderen of tussen kinderen en hun ouders of verzorgers. De staten die partij zijn dienen specifieke aandacht te besteden aan de effecten die technologie in de eerste levensjaren heeft, wanneer de hersenplasticiteit maximaal is en de sociale omgeving, met name de relatie met ouders en verzorgers, cruciaal voor het vormen van de cognitieve, emotionele en sociale ontwikkeling van kinderen. In de eerste levensjaren kunnen voorzorgsmaatregelen nodig zijn, afhankelijk van het ontwerp, het doel en het gebruik van technologieën. Training en advies over het juiste gebruik van digitale apparaten dient gegeven te worden aan ouders, verzorgers, opvoeders en andere relevante actoren, rekening houdend met het onderzoek naar de gevolgen van digitale technologieën op de ontwikkeling van kinderen, met name tijdens de kritische neurologische groeispurten van jonge kinderen en adolescenten.⁶

D. Eerbiediging van de opvattingen van het kind

16. Kinderen melden dat de digitale wereld hen cruciale mogelijkheden bood om hun stem te laten horen in kwesties waar ze bij betrokken zijn.⁷ Het gebruik van digitale technologieën kan bijdragen aan het verwezenlijken van de deelname van kinderen op lokaal,

⁵ General Comment nr. 14 (2013), paragrafen 1.

⁶ General Comment nr. 24 (2019), paragraaf 22 en General Comment nr. 20 (2016), paragrafen 9-11.

⁷ “Our rights in a digital world”, blz. 17.

nationaal en internationaal niveau.⁸ De staten die partij zijn dienen kinderen bewuster te maken van digitale middelen om hun meningen kenbaar te maken en de toegang ertoe te bevorderen en kinderen training en ondersteuning aan te bieden om op voet van gelijkheid met ouderen deel te nemen, indien nodig op anonieme basis, zodat ze op effectieve wijze voor hun rechten kunnen opkomen, individueel en als groep.

17. Bij het ontwikkelen van wetgeving, beleid, programma's, diensten en training over de rechten van kinderen in relatie tot de digitale wereld, dienen de staten die partij zijn alle kinderen te betrekken en te luisteren naar hun behoeften en terdege rekening te houden met hun opvattingen. Zij dienen te waarborgen dat aanbieders van digitale diensten actief in contact treden met kinderen, passende waarborgen toepassen en terdege rekening houden met de opvattingen van kinderen bij het ontwikkelen van producten en diensten.

18. De staten die partij zijn worden aangemoedigd de digitale omgeving te gebruiken om kinderen om hun mening te vragen over relevante wetgevende, administratieve en andere maatregelen en te waarborgen dat hun opvattingen serieus genomen worden en dat de deelname van kinderen niet resulteert in onnodige monitoring of gegevensverzameling die indruist tegen hun recht op privacy, vrijheid van gedachte en mening. Zij dienen te waarborgen dat bij consultatieve processen kinderen worden meegenomen die geen toegang tot technologie hebben of niet de vaardigheden om deze te gebruiken.

IV. Ontwikkende vermogens

19. De staten die partij zijn dienen de ontwikkelende vermogens van het kind te beschouwen als een onderliggend beginsel voor het proces van het geleidelijk verwerven van vaardigheden, begrip en het vermogen zelf richting te geven aan het leven ('agency').⁹ Dat proces is van bijzondere betekenis in de digitale wereld, waarin kinderen zich onafhankelijker van de supervisie door ouders en verzorgers kunnen gedragen. De risico's en mogelijkheden van kinderen die zich in de digitale wereld begeven, bewegen mee met hun leeftijd en ontwikkelingsstadium. De staten die partij zijn dienen zich te laten leiden door deze overwegingen wanneer er maatregelen worden opgesteld om kinderen in deze omgeving te beschermen of hun toegang ertoe te vergemakkelijken. Bij het opstellen van op de leeftijd toegesneden maatregelen dient rekening te worden gehouden met de beste en meest actuele onderzoeken uit een scala van disciplines.

20. De staten die partij zijn dienen rekening te houden met de veranderende positie van kinderen en hun vermogen bewust en doelgericht te handelen in de moderne wereld, de vaardigheden en het begrip van kinderen, die zich in relatie tot competenties en activiteiten in verschillende tempo's kunnen ontwikkelen, en de uiteenlopende aard van de daarmee gepaard gaande risico's. Deze overwegingen moeten in evenwicht worden gebracht met het belang van het uitoefenen van hun rechten in ondersteunde omgevingen en de waaier aan individuele ervaringen en omstandigheden.¹⁰ De staten die partij zijn dienen te waarborgen dat aanbieders van digitale diensten diensten leveren die passen bij de ontwikkelende vermogens van kinderen.

21. In overeenstemming met de plicht van de staten omvassende ondersteuning te geven aan ouders en verzorgers bij hun opvoedkundige verantwoordelijkheden, dienen staten ouders en verzorgers bewuster te maken van de noodzaak de zich ontwikkelende autonomie, vermogens en privacy van kinderen te eerbiedigen. Zij dienen ouders en verzorgers te ondersteunen bij het digitaal vaardig worden en de bewustwording van de risico's voor kinderen om hen te helpen kinderen bij te staan bij de verwezenlijking van hun rechten, waaronder het recht op bescherming in relatie tot de digitale wereld.

⁸ General Comment nr. 14 (2013), paragrafen 89-91.

⁹ General Comment nr. 7 (2005), paragrafen 17 en General Comment nr. 20 (2016), paragrafen 18 en 20.

¹⁰ General Comment nr. 20 (2016), paragrafen 20.

V. Algemene maatregelen voor de uitvoering door de staten die partij zijn

22. Om de rechten van kinderen te kunnen verwezenlijken en deze in de digitale wereld te kunnen beschermen is er een breed scala van wetgevende, administratieve en andere maatregelen nodig, waaronder voorzorgsmaatregelen.

A. Wetgeving

23. De staten die partij zijn dienen nationale wetgeving te toetsen, aan te nemen en te actualiseren in lijn met internationale mensenrechtennormen, om te waarborgen dat de digitale omgeving compatibel is met de rechten zoals vervat in het Verdrag en de Facultatieve Protocolen daarbij. Wetgeving dient relevant te blijven, in de context van technologische vooruitgang en opkomende praktijken. Zij dienen het gebruik van effectrapportages met betrekking tot kinderrechten verplicht te stellen om kinderrechten in te bedden in de wetgeving, toewijzing van budgettaire middelen en overige administratieve beslissingen met betrekking tot de digitale wereld en het gebruik ervan te bevorderen bij publieke organen en ondernemingen in relatie tot de digitale wereld.¹¹

B. Breed beleid en brede strategie

24. De staten die partij zijn dienen te waarborgen dat in nationaal beleid op het gebied van kinderrechten de digitale omgeving specifiek aan de orde komt en zij dienen dienovereenkomstige regels, gedragscodes, ontwerpnormen en actieplannen te implementeren, die regelmatig geëvalueerd en geactualiseerd dienen te worden. Dergelijk nationaal beleid dient erop gericht te zijn kinderen de mogelijkheid te geven te profiteren van hun omgang met de digitale wereld en te waarborgen dat zij er veilig toegang toe krijgen.

25. De online-bescherming van kinderen dient geïntegreerd te worden in het nationale beleid voor de bescherming van kinderen. De staten die partij zijn dienen maatregelen in te voeren die kinderen beschermen tegen risico's, waaronder cyberagressie en seksuele uitbuiting en seksueel misbruik die door digitale technologie worden gefaciliteerd en online plaatsvinden, en die waarborgen dat deze misdrijven worden onderzocht en rechtsmiddelen en ondersteuning bieden aan kinderen die slachtoffer zijn geworden. Zij dienen tevens in te gaan op de behoeften van kinderen in achtergestelde of kwetsbare situaties, onder meer door het verstrekken van kindvriendelijke informatie die, indien nodig, wordt vertaald in relevante minderheidstalen.

26. De staten die partij zijn dienen de werking van effectieve online-beschermingsmechanismes voor kinderen en op bescherming gericht beleid te waarborgen, waarbij tegelijkertijd de andere rechten van kinderen gerespecteerd worden, in alle settings waarin kinderen toegang tot de digitale wereld krijgen, waaronder thuis, in onderwijssettings, internetcafé's, jeugdcentra, bibliotheken en omgevingen voor gezondheid en alternatieve zorg.

C. Coördinatie

27. Om de veelomvattende gevolgen van de digitale wereld voor de rechten van kinderen te omvatten, dienen de staten die partij zijn een overheidsorgaan aan te wijzen die het mandaat krijgt beleid, richtsnoeren en programma's met betrekking tot de rechten van kinderen te coördineren tussen de rijksoverheid en de diverse bestuursniveaus.¹² Een dergelijk nationaal coördinatiemechanisme dient in contact te treden met scholen en de informatie- en communicatietechnologiesector en samen te werken met het bedrijfsleven, maatschappelijk middenveld, academische instellingen en organisaties om de rechten van kinderen te verwezenlijken in relatie tot de digitale wereld op brancheoverschrijdend,

¹¹ General Comment nr. 5 (2003), paragrafen 45 General Comment nr. 14 (2013), paragraaf 99 en General Comment nr. 16 (2013), paragrafen 78-81.

¹² General Comment nr. 5 (2003), paragrafen 37.

nationaal, regionaal en lokaal niveau.¹³ Hierbij moet gebruikgemaakt worden van technologische en andere relevante deskundigheid binnen en buiten de overheid, naargelang noodzakelijk, en onafhankelijk getoetst worden op de effectiviteit ervan bij het voldoen aan de verplichtingen.

D. Toekenning van middelen

28. De staten die partij zijn dienen publieke middelen te mobiliseren, toe te wijzen en te gebruiken voor het invoeren van wetgeving, beleid en programma's om de rechten van kinderen in de digitale wereld ten volle te verwezenlijken en om digitale inclusie te bevorderen, hetgeen nodig is om de toenemende impact van de digitale wereld op het leven van kinderen het hoofd te bieden en gelijke toegang tot, en de betaalbaarheid van, diensten en connectiviteit te bevorderen.¹⁴

29. Wanneer er middelen worden bijgedragen door het bedrijfsleven of door internationale samenwerking beschikbaar komen, dienen de staten die partij zijn te waarborgen dat hun eigen mandaat, het vrijmaken van opbrengsten, de toekenning van begrotingsmiddelen en uitgaven niet worden beïnvloed of ondermijnd door derden.¹⁵

E. Verzamelen van gegevens en onderzoek

30. Regelmatig geactualiseerde gegevens en onderzoek zijn cruciaal om te begrijpen welke implicaties de digitale omgeving heeft voor het leven van kinderen. Hierbij wordt gekeken naar de gevolgen voor hun rechten en naar de effectiviteit van de interventies van de staat. De staten die partij zijn dienen te waarborgen dat er robuuste en uitgebreide gegevens worden verzameld uit adequate bronnen en dat de gegevens worden uitgesplitst naar leeftijd, geslacht, handicap, geografische locatie, etnische en nationale herkomst en sociaal-economische achtergrond. Dergelijke gegevens en onderzoek, waaronder onderzoek dat is uitgevoerd met en door kinderen, dient als informatiebron te fungeren voor wetgeving, beleid en praktijk en dient beschikbaar te zijn in het publieke domein.¹⁶ Bij gegevensverzameling over en onderzoek naar het digitale leven van kinderen, dient hun privacy te worden gerespecteerd en dient aan de hoogste ethische normen te worden voldaan.

F. Onafhankelijke monitoring

31. De staten die partij zijn dienen te waarborgen dat de mandaten van nationale mensenrechteninstellingen en andere passende onafhankelijke instellingen ook de rechten van kinderen in de digitale wereld omvatten en dat de instellingen klachten van kinderen en hun vertegenwoordigers in ontvangst kunnen nemen en kunnen onderzoeken en aanpakken.¹⁷ Wanneer er onafhankelijke toezichthoudende organen zijn om activiteiten in relatie tot de digitale wereld te monitoren, dan dienen nationale mensenrechteninstellingen nauw met deze organen samen te werken om effectieve uitvoering te geven aan hun mandaat inzake de rechten van kinderen.¹⁸

G. Verspreiding van informatie, bewustwording en training

32. De staten die partij zijn dienen informatie te verspreiden en bewustwordingscampagnes uit te voeren over de rechten van het kind in de digitale wereld, met nadruk op degenen wier maatregelen een directe of indirecte impact hebben op kinderen. Zij dienen educatieve programma's voor kinderen, ouders en verzorgers, het grote publiek en

¹³ Ibid., paragrafen 27 en 39.

¹⁴ General Comment nr. 19 (2016), paragrafen 21.

¹⁵ Ibid., paragraaf 27 (b).

¹⁶ General Comment nr. 5 (2003), paragrafen 48 en 50.

¹⁷ General Comment nr. 2 (2002), paragrafen 2 en 7.

¹⁸ Ibid., paragraaf 7.

beleidsmakers te faciliteren om hun kennis over de rechten van kinderen te vergroten in relatie tot de mogelijkheden en risico's die verband houden met digitale producten en diensten. Dergelijke programma's dienen informatie te bevatten over hoe kinderen kunnen profiteren van digitale producten en diensten en hun digitale geletterdheid en vaardigheden kunnen ontwikkelen, hoe de privacy van kinderen beschermd kan worden en wordt voorkomen dat zij slachtoffer worden en hoe herkend kan worden dat een kind slachtoffer is geworden van schadelijke gebeurtenissen, zowel online of offline, en hoe daar passend op kan worden gereageerd. Dergelijke programma's dienen gestoeld te zijn op onderzoek en consultaties van kinderen, ouders en verzorgers.

33. Beroepskrachten die voor en met kinderen werken en het bedrijfsleven, waaronder de technologiesector, dienen training te krijgen waarin onder andere aandacht wordt besteed aan hoe de digitale omgeving van invloed is op de rechten van het kind in meervoudige contexten, de wijze waarop kinderen hun rechten in de digitale wereld uitoefenen en hoe zij toegang krijgen tot en gebruikmaken van technologieën. Zij dienen ook training te krijgen in het toepassen van internationale mensenrechtennormen in de digitale omgeving. De staten die partij zijn dienen te waarborgen dat pre-service en in-service training met betrekking tot de digitale omgeving worden aangeboden aan beroepskrachten in alle onderwijsniveaus, ter ondersteuning van het ontwikkelen van hun kennis, vaardigheden en praktijk.

H. Samenwerking met het maatschappelijk middenveld

34. De staten die partij zijn dienen systematisch het maatschappelijk middenveld, waaronder door kinderen geleide groepen en niet-gouvernementele organisaties die werkzaam zijn op het gebied van kinderrechten en organisaties die zich bezighouden met de digitale wereld, te betrekken bij de ontwikkeling, invoering, monitoring en evaluatie van wetten, beleid, plannen en programma's met betrekking tot kinderrechten. Zij dienen tevens te waarborgen dat maatschappelijke organisaties in staat zijn hun activiteiten wat betreft het bevorderen en beschermen van de rechten van kinderen in relatie tot de digitale wereld kunnen implementeren.

I. Rechten van kinderen en het bedrijfsleven

35. Het bedrijfsleven, waaronder non-profit organisaties, oefent direct en indirect invloed uit op de rechten van kinderen door het bieden van diensten en producten in de digitale wereld. Ondernemingen dienen de rechten van kinderen te respecteren en misbruik van hun rechten in relatie tot de digitale wereld te voorkomen en te herstellen. De staten die partij zijn hebben de plicht te waarborgen dat ondernemingen aan deze verantwoordelijkheden voldoen.¹⁹

36. De staten die partij zijn dienen maatregelen te nemen, waaronder door het ontwikkelen, monitoren, implementeren en evalueren van wet- en regelgeving en beleid, om te waarborgen dat ondernemingen zich aan hun verplichtingen houden om te voorkomen dat hun netwerken of online-diensten gebruikt worden op manieren die schending of misbruik van de rechten van kinderen kan veroorzaken of ertoe kan bijdragen, met inbegrip van hun recht op privacy en bescherming, en omkinderen, ouders en verzorgers snelle en effectieve rechtsmiddelen te bieden. Zij dienen tevens ondernemingen aan te moedigen informatie openbaar te maken en toegankelijk en tijdig advies te verstrekken ter ondersteuning van veilige en nuttige activiteiten voor kinderen.

37. De staten die partij zijn hebben de plicht kinderen te beschermen tegen inbreuken op hun rechten door ondernemingen, waaronder het recht beschermd te worden tegen alle vormen van geweld in de digitale wereld. Hoewel ondernemingen niet direct betrokken hoeven te zijn bij het plegen van handelingen die bedoeld zijn om schade toe te brengen, kunnen zij schendingen van het recht van kinderen op vrijwaring van geweld veroorzaken of hiertoe bijdragen, onder andere door de opzet en het functioneren van digitale diensten. De staten die partij zijn dienen wet- en regelgeving in te stellen, te monitoren en te handhaven, gericht op het voorkomen van schendingen van het recht op bescherming tegen geweld,

¹⁹ General Comment nr. 16 (2013), paragrafen 28, 42 en 82.

alsook wet- en regelgeving gericht op het onderzoeken, berechten en herstellen van schendingen die zich voordoen in relatie tot de digitale wereld.²⁰

38. De staten die partij zijn dienen het bedrijfsleven te verplichten due diligence toe te passen wat betreft de rechten van kinderen, in het bijzonder effectrapportages met betrekking tot deze rechten en deze openbaar te maken, waarbij in het bijzonder aandacht wordt geschonken aan de onderscheiden en soms ernstige gevolgen die de digitale omgeving op kinderen kunnen hebben.²¹ Zij dienen passende stappen te nemen om de schending van de rechten van kinderen door ondernemingen te voorkomen, te monitoren, te onderzoeken en te bestraffen.

39. Naast het ontwikkelen van wetgeving en beleid, dienen de staten die partij zijn alle ondernemingen die van invloed zijn op de rechten van kinderen in relatie tot de digitale wereld te verplichten regelgevingskaders, gedragscodes en dienstverleningsvoorwaarden te implementeren waarin wordt voldaan aan de hoogste normen wat betreft ethiek, privacy en veiligheid op het gebied van het ontwerp, de techniek, ontwikkeling, exploitatie, verspreiding en marketing van hun producten en diensten. Dit omvat mede ondernemingen die zich richten op kinderen, kinderen als eindgebruikers hebben of anderszins een invloed op kinderen hebben. Zij dienen van deze ondernemingen te eisen dat zij hoge normen hanteren wat betreft transparantie en verantwoording en hen aan te moedigen maatregelen te nemen om bij innovaties het belang van het kind voor ogen te houden. Zij dienen tevens te eisen dat hun gebruiksvoorwaarden ook beschikbaar zijn in op de leeftijd toegesneden versies, bestemd voor kinderen of ouders en verzorgers in het geval van zeer jonge kinderen.

J. Commerciële reclame en marketing

40. In de digitale wereld zijn er ondernemingen met een verdienmodel dat gebaseerd is op de verwerking van persoonsgegevens om inhoud te genereren die opbrengsten oplevert of waarvoor betaald moet worden. Deze processen zijn - bedoeld of onbedoeld - van invloed op de digitale ervaringen van kinderen. Bij veel van deze processen zijn meerdere commerciële partners betrokken, waardoor een leveringsketen van commerciële activiteiten en de verwerking van persoonsgegevens ontstaat die kan leiden tot schendingen of misbruik van de rechten van kinderen, onder andere door reclame en advertenties zodanig vorm te geven dat kinderen geleid worden naar extremere inhoud of die hierop inspelen, door geautomatiseerde meldingen die de slaap kunnen verstoren of door het gebruik van de persoonlijke informatie of locatie van een kind om mogelijk schadelijke commerciële inhoud aan te bieden.

41. De staten die partij zijn dienen het belang van het kind de belangrijkste overweging te maken bij het reguleren van reclame en marketing die gericht is op en toegankelijk is voor kinderen. Sponsoring, product placement en alle andere vormen van commerciële inhoud dienen duidelijk gescheiden te zijn van alle andere inhoud en mogen geen gender- of raciale stereotypen blijven bevatten.

42. De staten die partij zijn dienen een wettelijk verbod in te stellen op de profilering of het doelbewust benaderen van kinderen van elke leeftijd voor commerciële doeleinden op grond van een digitaal bestand van hun feitelijke of veronderstelde kenmerken, waaronder groeps- of collectieve gegevens, doelen bereiken via associatie of profileren van affiniteiten. Bij praktijken die gebaseerd zijn op neuromarketing, analyse van emoties, immersive advertising en reclame en advertenties in virtual en augmented reality om producten, applicaties en diensten te promoten dient het ook verboden te zijn kinderen direct of indirect te betrekken.

K. Toegang tot de rechter en andere rechtsmiddelen

43. Kinderen worden om uiteenlopende redenen met bijzondere uitdagingen geconfronteerd wanneer zij de stap naar de rechter willen zetten in relatie tot de digitale

²⁰ Ibid., paragraaf 60.

²¹ Ibid., paragrafen. 50 en 62-65.

wereld. Deze uitdagingen ontstaan omdat er geen wetgeving is waarin straffen staan op het schenden van de rechten van kinderen specifiek in relatie tot de digitale wereld, maar ook omdat het moeilijk is bewijsmateriaal te vergaren of de daders aan te wijzen of omdat kinderen en hun ouders of verzorgers onvoldoende kennis hebben van hun rechten of niet precies weten wat een schending of misbruik van hun rechten in de digitale wereld is, naast andere factoren. Deze uitdagingen kunnen nog worden vergroot als kinderen gevraagd wordt gevoelige of persoonlijke online-activiteiten openbaar te maken of omdat zij vergelding door bijvoorbeeld school- of leeftijdsgenoten of sociale uitsluiting vrezen.

44. De staten die partij zijn dienen te waarborgen dat passende en doeltreffende justitiële en niet-justitiële rechtsmiddelen voor schendingen van de rechten van kinderen in de digitale wereld breed bekend zijn gemaakt en gemakkelijk toegankelijk zijn voor alle kinderen en hun vertegenwoordigers. De mechanismen voor het indienen van klachten en meldingen dienen gratis, veilig, betrouwbaar, ontvankelijk en kindvriendelijk te zijn en in toegankelijke formats beschikbaar. De staten die partij zijn dienen tevens te voorzien in collectieve klachten, waaronder groepsdadingen en rechtszaken vanuit publieke belang, en in juridische of andere passende bijstand, onder meer door gespecialiseerde diensten, aan kinderen van wie de rechten zijn geschonden in of via de digitale wereld.

45. De staten die partij zijn dienen kaders voor het verwijzen van dergelijke zaken en het voorzien in effectieve steun voor kinderen die slachtoffer zijn in te stellen, te coördineren en regelmatig te monitoren en te evalueren.²² De kaders dienen maatregelen te omvatten voor het identificeren van kinderen die slachtoffer zijn en hun therapie en daaropvolgende zorg en sociale re-integratie. Training over hoe kinderen die slachtoffer zijn geïdentificeerd kunnen worden, dient te worden opgenomen in verwijzingsmechanismen, met inbegrip voor aanbieders van digitale diensten. Maatregelen binnen een dergelijk kader dienen kindvriendelijk te zijn en door meerdere instanties te worden genomen, teneinde herhaald en secundair slachtofferschap van het kind te voorkomen tijdens het onderzoek en de gerechtelijke procedure. Hiervoor kunnen speciale beschermingsmaatregelen voor vertrouwelijkheid en het herstellen van schade in de digitale wereld noodzakelijk zijn.

46. Passende schadevergoeding omvat restitutie, compensatie en genoegdoening en kan verontschuldiging, correctie, verwijdering van onwettige inhoud, toegang tot psychologische herstelondersteuning of andere maatregelen inhouden.²³ In relatie tot schendingen in de digitale wereld dient er bij herstelmechanismen rekening te worden met de kwetsbaarheid van kinderen en de noodzaak snel op te treden om schade, nu en in de toekomst, een halt toe te roepen. De staten die partij zijn dienen te waarborgen dat de schendingen zich niet meer voordoen, onder meer door herziening van relevante wet- en regelgeving en de effectieve implementatie daarvan.

47. Digitale technologieën kunnen het onderzoek en de vervolging van misdrijven tegen kinderen, die ook grensoverschrijdend kunnen zijn, nog complexer maken. De staten die partij zijn dienen manieren te vinden hoe omkan worden gegaan met digitale technologieën die het onderzoek en de vervolging van misdrijven tegen kinderen kunnen vergemakkelijken of hinderen, en alle maatregelen voor preventie, handhaving of herstel te treffen die beschikbaar zijn, ook in samenwerking met internationale partners. Zij dienen te voorzien in gespecialiseerde training voor wetshandhavingsfunctionarissen, aanklagers en rechters op het gebied van schendingen van kinderrechten die specifiek samenhangen met de digitale wereld, waaronder via internationale samenwerking.

48. Kinderen kunnen met bijzonder moeilijkheden geconfronteerd worden wanneer zij genoegdoening willen krijgen wanneer hun rechten zijn geschonden in de digitale wereld door ondernemingen, met name in de context van de wereldwijde operaties daarvan.²⁴ De staten die partij zijn dienen maatregelen te overwegen voor het respecteren, beschermen en verwezenlijken van de rechten van kinderen in de context van de extraterritoriale activiteiten en operaties van ondernemingen, op voorwaarde dat er een redelijk verband bestaat tussen de staat en het betreffende gedrag. Zij dienen te waarborgen dat ondernemingen voorzien in

²² General Comment nr. 21 (2017), paragrafen 22. Zie tevens Resolutie 60/147 van de Algemene Vergadering, bijlage

²³ General Comment nr. 5 (2003), paragrafen 24.

²⁴ General Comment nr. 16 (2013), paragrafen 66-67.

effectieve klachtenmechanismen; deze mechanismen mogen kinderen echter niet belemmeren toegang te krijgen tot rechtsmiddelen van de staat. Zij dienen tevens te waarborgen dat agentschappen met toezichhoudende bevoegdheden die relevant zijn voor kinderrechten, zoals op het gebied van gezondheid en veiligheid, gegevensbescherming en consumentenrechten, onderwijs en reclame en marketing, klachten onderzoeken en adequate rechtsmiddelen bieden voor schendingen of misbruik van de rechten van kinderen in de digitale wereld.²⁵

49. De staten die partij zijn dienen kinderen te voorzien van kindgevoelige en op de leeftijd toegesneden informatie in een kindvriendelijke taal over hun rechten en over de mechanismen om meldingen en klachten in te dienen, de diensten en rechtsmiddelen die beschikbaar zijn wanneer hun rechten in relatie tot de digitale wereld zijn geschonden of misbruikt. Deze informatie dient ook gegeven te worden aan ouders, verzorgers en beroepskrachten die met en voor kinderen werken.

VI. Burgerrechten en vrijheden

A. Toegang tot informatie

50. De digitale wereld biedt kinderen een unieke gelegenheid om hun recht op toegang tot informatie te verwezenlijken. In dat opzicht spelen de informatie en communicatiemediën, waaronder digitale en online-inhoud een belangrijke rol.²⁶ De staten die partij zijn dienen te waarborgen dat kinderen toegang hebben tot informatie in de digitale wereld en dat dit recht uitsluitend mag worden uitgeoefend wanneer dit wettelijk is toegestaan en noodzakelijk is voor de doeleinden zoals vervat in artikel 13 van het Verdrag.

51. De staten die partij zijn dienen te zorgen voor het creëren van op de leeftijd toegesneden en op empowerment gerichte digitale inhoud voor kinderen in overeenstemming met de ontwikkelende vermogens van kinderen en deze te ondersteunen. Zij dienen tevens te waarborgen dat kinderen toegang krijgen tot een breed aanbod van informatie, waaronder informatie van openbare lichamen, over cultuur, sport, kunst, gezondheid, civiele en politieke zaken en kinderrechten.

52. De staten die partij zijn dienen de productie en verspreiding van dergelijke inhoud aan te moedigen met gebruikmaking van diverse formats en een breed scala van aan nationale en internationale bronnen, waaronder nieuwsmedia, omroepen, musea, bibliotheken en educatieve, wetenschappelijke en culturele organisaties. Zij moeten zich in het bijzonder inspannen om het aanbod uit te breiden van diverse, toegankelijke en nuttige inhoud voor kinderen met een handicap en kinderen die behoren tot etnische, linguïstische, inheemse en andere minderheidsgroepen. De mogelijkheid om toegang te krijgen tot relevante informatie in de talen die kinderen begrijpen, kan een aanzienlijke positieve impact hebben op gelijkheid.²⁷

53. De staten die partij zijn dienen te waarborgen dat kinderen worden geïnformeerd over diverse en kwalitatief goede informatie online, en deze ook gemakkelijk kunnen vinden, met inbegrip van inhoud die onafhankelijk is van commerciële of politieke belangen. Zij dienen te waarborgen dat bij het geautomatiseerd zoeken en filteren van informatie, waaronder aanbevelingssystemen, geen voorrang wordt gegeven aan betaalde inhoud met een commerciële of politieke motivatie boven de keuze van kinderen of ten koste van het recht van kinderen op informatie.

54. De digitale omgeving kan genderstereotypingen bevatten en discriminerende, racistische, gewelddadige, pornografische en op uitbuiting gerichte informatie, maar ook nepnieuws, bedrieglijke informatie, desinformatie en informatie die kinderen aanzet tot onwettige of schadelijke activiteiten. Dergelijke informatie kan afkomstig zijn van uiteenlopende bronnen, waaronder andere gebruikers, makers van commerciële inhoud,

²⁵ Ibid., paragrafen. 30 en 43.

²⁶ General Comment nr. 7 (2005), paragrafen 35 en General Comment nr. 20 (2016), paragraaf 47.

²⁷ General Comment nr. 17 (2013), paragrafen 46 en General Comment nr. 20 (2016), paragrafen 47-48.

zedendelinquenten of gewapende groeperingen die aangemerkt worden als terroristisch of gewelddadig extremistisch. De staten die partij zijn dienen kinderen te beschermen tegen schadelijke en onbetrouwbare inhoud en te waarborgen dat relevante ondernemingen en ander aanbieders van digitale inhoud richtsnoeren ontwikkelen en implementeren die kinderen in staat stellen op een veilige manier toegang te krijgen tot uiteenlopende inhoud, waarbij het recht van kinderen op informatie en vrijheid van meningsuiting wordt gerespecteerd, en zij tegelijkertijd beschermd worden tegen schadelijke materialen in overeenstemming met hun rechten en ontwikkelende vermogens.²⁸ Beperkingen die gesteld worden aan het exploiteren van op internet gebaseerde, elektronische of overige systemen voor het verspreiden van informatie dienen in lijn te zijn met artikel 13 van het Verdrag.²⁹ De staten die partij zijn dienen niet opzettelijk de levering van elektriciteit, mobiele netwerken of internetconnectiviteit te verstoren, hetzij gedeeltelijk, hetzij volledig, of andere actoren in staat te stellen dit te doen, in enig geografisch gebied, waardoor een kind geen toegang tot informatie of communicatie zou kunnen krijgen.

55. De staten die partij zijn dienen aanbieders van door kinderen gebruikte digitale diensten aan te moedigen korte en heldere omschrijvingen te gebruiken voor inhoud, bijvoorbeeld een leeftijdsindicatie of aanduiding van de betrouwbaarheid. Zij dienen tevens het beschikbaar stellen van toegankelijke aanwijzingen, training, opleidingsmateriaal en meldingsmechanismen aan te moedigen voor kinderen, ouders en verzorgers, opvoeders en andere relevante beroepsgroepen.³⁰ Op leeftijd of inhoud gebaseerde systemen die ontwikkeld zijn om kinderen te beschermen tegen niet voor hun leeftijd bestemde inhoud dienen in overeenstemming te zijn met het beginsel van gegevensminimalisering.

56. De staten die partij zijn dienen te waarborgen dat aanbieders van digitale diensten voldoen aan relevante richtlijnen, normen en gedragscodes³¹ en wettige, noodzakelijke en evenredige regels voor contentmoderatie handhaven. Contentcontrole, filtersystemen voor scholen en andere op de veiligheid gerichte technologieën dienen niet te worden gebruikt om de toegang van kinderen tot informatie in de digitale omgeving te beperken. Zij mogen uitsluitend worden ingezet om te voorkomen dat schadelijk materiaal kinderen kan bereiken. Contentmoderatie en -controle dienen in evenwicht te zijn met het recht op bescherming tegen schending van andere rechten van kinderen, met name hun recht op vrijheid van meningsuiting en privacy.

57. Professionele gedragscodes die door nieuwsmedia en andere relevante organisaties worden ingevoerd dienen richtsnoeren te bevatten over hoe digitale risico's en mogelijkheden met betrekking tot kinderen gemeld moeten worden. Deze richtsnoeren dienen te resulteren in door bewijzen onderbouwde meldingen waarin de identiteit van kinderen die slachtoffer of overlever zijn niet bekend wordt gemaakt en die in overeenstemming zijn met internationale mensenrechtennormen.

B. Vrijheid van meningsuiting

58. Het recht van kinderen op vrijheid van meningsuiting omvat de vrijheid om de meest uiteenlopende informatie en ideeën te zoeken, te ontvangen en te delen. Kinderen lieten³² weten dat zij in de digitale wereld veel ruimte kregen om hun ideeën, meningen en politieke opvattingen uit te drukken. Voor kinderen in een achtergestelde of kwetsbare situatie, kan door technologie ondersteunde interactie met anderen die dezelfde ervaringen hebben hen helpen zichzelf te uiten.

59. Eventuele beperkingen die gesteld worden aan het recht van kinderen op meningsuiting in de digitale wereld, zoals filters, waaronder veiligheidsmaatregelen, dienen wettig, noodzakelijk en evenredig te zijn. De onderliggende gedachte bij deze beperkingen dient transparant te zijn en te worden overgebracht aan kinderen in een taal die past bij hun leeftijd. De staten die partij zijn dienen kinderen informatie en trainingsmogelijkheden te

²⁸ General Comment nr. 16 (2013), paragrafen 58 en General Comment nr. 7 (2005), paragraaf 35.

²⁹ Mensenrechtencommissie, General Comment nr. 34 (2011), paragraaf 43.

³⁰ General Comment nr. 16 (2013), paragrafen 19 en 59.

³¹ Ibid., paragrafen 58 en 61.

³² “Our rights in a digital world”, blz. 16.

bieden over hoe zij dit recht daadwerkelijk kunnen uitoefenen, en met name hoe zij digitale inhoud veilig kunnen aanmaken en delen, en daarbij de rechten en waardigheid van anderen te eerbiedigen en niet de wet te overtreden, bijvoorbeeld wetten op het gebied van het aanzetten tot haat en geweld.

60. Wanneer kinderen hun politieke of andere opvattingen en identiteiten in de digitale wereld tot uitdrukking brengen, kan dat aanleiding zijn tot kritiek, vijandigheid, bedreigingen of straffen. De staten die partij zijn dienen kinderen te beschermen tegen cyberagressie en bedreigingen, censuur, datalekken en digitaal toezicht. Kinderen dienen niet te worden vervolgd wegens het uiten van hun mening in de digitale wereld, tenzij zij beperkingen krachtens de strafwetgeving schenden, die verenigbaar zijn met artikel 13 van het Verdrag.

61. Gezien het bestaan van commerciële en politieke motiveringen om bepaalde wereldbeelden te verspreiden, dienen de staten die partij zijn te waarborgen dat het gebruik van geautomatiseerde processen voor informatiefiltering, profilering, marketing en besluitvorming niet de plaats innemen van het vermogen van kinderen om meningen te vormen en te uiten in de digitale wereld, of die deze manipuleren of beïnvloeden.

C. Vrije id van gedachte , geweten en godsdienst

62. De staten die partij zijn dienen het recht van het kind op vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst in de digitale wereld te respecteren. Het Comité moedigt de staten die partij zijn aan gegevensbeschermingsregelgeving te introduceren of te actualiseren alsmede ontwerpnormen voor het identificeren, definiëren en verbieden van praktijken die het recht van het kind op vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst manipuleren of beïnvloeden, bijvoorbeeld door analytica of inferentie op emotioneel vlak. Geautomatiseerde systemen kunnen worden ingezet omde gezondheidstoestand van een kind in te schatten. Zij dienen te waarborgen dat geautomatiseerde systemen of systemen voor het filteren van informatie niet gebruikt worden omhet gedrag of de emoties van kinderen te beïnvloeden.

63. De staten die partij zijn dienen te waarborgen dat kinderen niet gestraft worden vanwege hun geloof of overtuiging of dat hun mogelijkheden in de toekomst op enige wijze worden beperkt. Het uitoefenen van het recht van kinderen omhun geloof of overtuiging tot uitdrukking te brengen in de digitale omgeving kan alleen worden onderworpen aan beperkingen die wettig, noodzakelijk en evenredig zijn.

D. Vrije id van vereniging en vrije id van vreedzame vergadering

64. De digitale wereld kan kinderen in staat stellen hun sociale, religieuze, culturele, etnische, seksuele en politieke identiteit te vormen en deel te nemen aan betrokken gemeenschappen en aan openbare ruimten voor overleg, culturele uitwisseling, sociale cohesie en diversiteit.³³ Kinderen melden dat de digitale wereld hen waardevolle mogelijkheden bood om leeftijdsgenoten, besluitvormers en anderen die hun interesses deelden te ontmoeten, met hen van gedachten te wisselen en te overleggen.³⁴

65. De staten die partij zijn dienen ervoor te zorgen dat hun wetten, voorschriften en beleid het recht van kinderen beschermen omdeel te nemen aan organisaties die gedeeltelijk of uitsluitend in de digitale wereld actief zijn. Aan de uitoefening door kinderen van hun recht op vrijheid van vereniging en vreedzame vergadering in de digitale wereld mogen geen andere beperkingen worden opgelegd dan die welke wettig, noodzakelijk en evenredig zijn.³⁵ Die participatie mag op zich niet leiden tot negatieve gevolgen voor deze kinderen, zoals uitsluiting van een school, beperking of ontneming van toekomstmogelijkheden of het creëren van een politieprofiel. Deze deelneming moet veilig en privé zijn en vrij van toezicht door openbare of particuliere entiteiten.

³³ General Comment nr. 17 (2013), paragrafen 21 en General Comment nr. 20 (2016), paragrafen 44-45.

³⁴ "Our rights in a digital world", blz. 20.

³⁵ Mensenrechtencommissie, General Comment nr. 37 (2020), paragraaf 6 en 34.

66. Openbare zichtbaarheid en netwerkmogelijkheden in de digitale wereld kunnen ook door kinderen geleid activisme ondersteunen en kinderen mondiger maken als pleitbezorger van de mensenrechten. Het Comité erkent dat de digitale wereld kinderen, onder wie kinderen die opkomen voor de mensenrechten, alsook kinderen in kwetsbare situaties, in staat stelt met elkaar te communiceren, voor hun rechten op te komen en zich te verenigen. De staten die partij zijn, moeten hen steunen, onder meer door de oprichting van specifieke digitale ruimten te faciliteren, en hun veiligheid waarborgen.

E. Recht op privacy

67. Privacy is van vitaal belang voor de zelfstandigheid, de waardigheid en de veiligheid van kinderen en voor de uitoefening van hun rechten. De persoonsgegevens van kinderen worden verwerkt om hun onderwijs-, gezondheids- en andere voordelen te bieden. De persoonlijke levenssfeer van kinderen kan worden bedreigd door het verzamelen en verwerken van gegevens door overheidsinstellingen, bedrijven en andere organisaties, alsook door criminele activiteiten zoals identiteitsfraude. Bedreigingen kunnen ook voortkomen uit de activiteiten van kinderen zelf en uit de activiteiten van familieleden, leeftijdsgenoten of anderen, bijvoorbeeld doordat ouders online foto's delen of doordat een onbekende informatie over een kind deelt.

68. De gegevens kunnen onder meer informatie bevatten over de identiteit, activiteiten, locatie, communicatie, emoties, gezondheid en relaties van kinderen. Bepaalde combinaties van persoonsgegevens, waaronder biometrische gegevens, kunnen een kind op unieke wijze identificeren. Digitale praktijken, zoals geautomatiseerde gegevensverwerking, profilering, targetting op basis van gedrag, verplichte identiteitscontrole, informatiefiltering en mass surveillances, komen steeds vaker voor. Dergelijke praktijken kunnen leiden tot willekeurige of onwettige inmenging in het recht op privacy van kinderen; zij kunnen nadelige gevolgen hebben voor kinderen, ook in latere levensfasen.

69. Inmenging in de persoonlijke levenssfeer van een kind is alleen toelaatbaar indien deze niet willekeurig of onwettig is. Dergelijke inmenging moet derhalve bij wet zijn voorzien, een legitiem doel dienen, het beginsel van minimalisering van gegevens eerbiedigen, evenredig zijn en gericht zijn op de belangen van het kind, en mag niet in strijd zijn met de bepalingen, doelstellingen of oogmerken van het Verdrag.

70. De staten die partij zijn bij het Verdrag dienen wetgevende, administratieve en andere maatregelen te nemen om ervoor te zorgen dat de persoonlijke levenssfeer van kinderen wordt geëerbiedigd en beschermd door alle organisaties en in alle omgevingen waarin hun gegevens worden verwerkt. De wetgeving moet voorzien in sterke waarborgen, transparantie, onafhankelijk toezicht en toegang tot rechtsmiddelen. De staten die partij zijn, dienen te eisen dat privacy-by-design wordt geïntegreerd in digitale producten en diensten die betrekking hebben op kinderen. Zij moeten de wetgeving inzake privacy en gegevensbescherming regelmatig herzien en ervoor zorgen dat procedures en praktijken opzettelijke overtredingen of toevallige inbreuken op de privacy van kinderen voorkomen. Wanneer encryptie als een geschikt middel wordt beschouwd, dienen de staten die partij zijn passende maatregelen te overwegen die de opsporing en melding van seksuele uitbuiting en seksueel misbruik van kinderen of materiaal over seksueel misbruik van kinderen mogelijk maken. Dergelijke maatregelen moeten strikt worden beperkt overeenkomstig de beginselen van wettigheid, noodzakelijkheid en evenredigheid.

71. Wanneer toestemming wordt gevraagd om de gegevens van een kind te verwerken, dienen de staten die partij zijn te waarborgen dat de toestemming op geïnformeerde wijze en in vrijheid wordt gegeven door het kind of, afhankelijk van de leeftijd en het ontwikkelingsvermogen van het kind, door de ouder of de verzorger, en wordt verkregen voordat die gegevens worden verwerkt. Wanneer de toestemming van een kind zelf ontoereikend wordt geacht en ouderlijke toestemming vereist is om persoonsgegevens van een kind te verwerken, dienen de staten die partij zijn te eisen dat organisaties die dergelijke gegevens verwerken, nagaan of de toestemming op informatie berust, betekenisvol is en door de ouder of verzorger van het kind is gegeven.

72. De staten die partij zijn dienen ervoor te zorgen dat kinderen en hun ouders of verzorgers gemakkelijk toegang kunnen krijgen tot opgeslagen gegevens, gegevens kunnen corrigeren die onjuist of achterhaald zijn en gegevens kunnen wissen die onwettig of onnodig zijn opgeslagen door overheidsinstanties, particulieren of andere organen, met inachtneming van redelijke en rechtmatige beperkingen.³⁶ Voorts moeten zij het recht van kinderen waarborgen om hun toestemming in te trekken en bezwaar te maken tegen de verwerking van persoonsgegevens wanneer de verwerkingsverantwoordelijke geen legitieme, dwingende redenen voor de verwerking aanvoert. Zij moeten kinderen, ouders en verzorgers ook informatie verstrekken over dergelijke aangelegenheden, in kindvriendelijke taal en in een toegankelijk formaat.

73. De persoonsgegevens van kinderen mogen alleen toegankelijk zijn voor de autoriteiten, organisaties en personen die krachtens de wet zijn aangewezen om deze gegevens te verwerken, met inachtneming van de nodige proceswaarborgen zoals regelmatige audits en verantwoordingsmaatregelen.³⁷ De gegevens van kinderen die voor welbepaalde doeleinden, in om het even welke setting, worden verzameld, met inbegrip van gedigitaliseerde strafregisters, moeten worden beschermd en mogen uitsluitend voor die doeleinden worden gebruikt; zij mogen niet onrechtmatig of onnodig worden bewaard of voor andere doeleinden worden gebruikt. Wanneer informatie wordt verstrekt in een bepaalde setting en het kind legitiem baat zou kunnen hebben bij het gebruik ervan in een andere setting, bijvoorbeeld in het kader van onderwijs en tertiair onderwijs, moet het gebruik van die gegevens transparant en controleerbaar zijn en afhankelijk zijn van de toestemming van het kind, de ouder of de verzorger, naargelang van het geval.

74. Wetgeving en maatregelen inzake privacy en gegevensbescherming mogen geen willekeurige beperking inhouden van andere rechten van kinderen, zoals het recht op vrije meningsuiting of op bescherming. De staten die partij zijn, dienen ervoor te zorgen dat de wetgeving inzake gegevensbescherming de persoonlijke levenssfeer en de persoonsgegevens van kinderen met betrekking tot de digitale wereld eerbiedigt. Door voortdurende technologische innovatie breidt de digitale wereld zich uit naar steeds meer diensten en producten, zoals kleding en speelgoed. Naarmate omgevingen waar kinderen hun tijd doorbrengen "verbonden" raken door het gebruik van ingebedde sensoren die in verbinding staan met geautomatiseerde systemen, dienen de staten die partij zijn ervoor te zorgen dat de producten en diensten die aan dergelijke omgevingen bijdragen, onderworpen zijn aan degelijke voorschriften en normen inzake gegevensbescherming en andere vormen van privacy. Dit omvat openbare omgevingen, zoals straten, scholen, bibliotheken, sport- en amusementslocaties en bedrijfsruimten, met inbegrip van winkels en bioscopen, en de eigen woning.

75. Bij digitaal toezicht op kinderen en de daarmee samenhangende geautomatiseerde verwerking van persoonsgegevens moet het recht van het kind op privacy worden geëerbiedigd; dit toezicht mag niet stelselmatig, zonder onderscheid of buiten medeweten van het kind, of, in het geval van zeer jonge kinderen, van zijn ouder of verzorger, worden uitgeoefend; het toezicht mag evenmin plaatsvinden zonder het recht zich daartegen te verzetten, noch in commerciële, noch in onderwijs- en zorgomgevingen, en er moet altijd worden gekeken naar de minst privacyschendende middelen die beschikbaar zijn om het gewenste doel te bereiken.

76. De digitale wereld stelt ouders en verzorgers voor bijzondere problemen bij het eerbiedigen van het recht op privacy van kinderen. Technologieën die onlineactiviteiten voor veiligheidsdoeleinden monitoren, zoals tracingapparatuur en -diensten, kunnen, indien zij niet zorgvuldig worden toegepast, verhinderen dat een kind toegang krijgt tot een hulplijn of op zoek gaat naar gevoelige informatie. De staten die partij zijn, moeten kinderen, ouders en verzorgers en het publiek voorlichten over het belang van het recht van het kind op privacy en over de wijze waarop hun eigen praktijken dat recht in gevaar kunnen brengen. Zij moeten ook worden voorgelicht over de praktijken waarmee zij de persoonlijke levenssfeer van kinderen in de digitale wereld kunnen eerbiedigen en beschermen en tegelijkertijd hun veiligheid kunnen waarborgen. Het toezicht van ouders en verzorgers op de digitale

³⁶ Mensenrechtencommissie, General Comment nr. 16 (1988), paragraaf 10.

³⁷ Ibid.; en Kinderrechtencomité, General Comment nr. 20 (2016), paragraaf 46.

activiteiten van een kind moet evenredig zijn en in overeenstemming met de zich ontwikkelende capaciteiten van het kind.

77. Veel kinderen gebruiken online avatars of pseudoniemen die hun identiteit beschermen, en dergelijke praktijken kunnen belangrijk zijn voor de bescherming van de privacy van kinderen. De staten die partij zijn, moeten een aanpak eisen waarbij anonimiteit wordt beschouwd als "safety-by-design" en "privacy-by-design", en er tegelijkertijd voor zorgen dat anonieme praktijken niet routinematig worden gebruikt omschadelijk of illegaal gedrag te verbergen, zoals cyberagressie, haatzaaiende taal of seksuele uitbuiting en seksueel misbruik. De bescherming van de privacy van een kind in de digitale wereld kan van vitaal belang zijn in omstandigheden waarin ouders of verzorgers zelf een bedreiging vormen voor de veiligheid van het kind of waarin zij in conflict zijn over de zorg voor het kind. In dergelijke gevallen kan verder ingrijpen nodig zijn, evenals gezinsbegeleiding of andere diensten, om het recht op privacy van het kind te waarborgen.

78. Aanbieders van preventieve of adviesdiensten aan kinderen in de digitale wereld moeten worden vrijgesteld van elke eis dat een kind als gebruiker toestemming van zijn ouders moet krijgen om toegang te krijgen tot dergelijke diensten.³⁸ Dergelijke diensten moeten voldoen aan hoge normen inzake privacy en kindbescherming

F. Geboorteregistratie en recht op identiteit

79. De staten die partij zijn, moeten het gebruik bevorderen van digitale identificatiesystemen die het mogelijk maken de geboorte van alle pasgeboren kinderen te registreren en officieel te laten erkennen door de nationale autoriteiten, teneinde de toegang tot diensten, waaronder gezondheidszorg, onderwijs en welzijn, te vergemakkelijken. Gebrek aan geboorteregistratie vergemakkelijkt de schending van de rechten van kinderen volgens het Verdrag en de Facultatieve Protocolen daarbij. De staten die partij zijn, moeten gebruik maken van moderne technologie, waaronder mobiele registratie-eenheden, om de toegang tot geboorteregistratie te waarborgen, met name voor kinderen in afgelegen gebieden, vluchtelingen- en migrantenkinderen, kinderen die risico lopen en kinderen in gemarginaliseerde situaties, en ook voor kinderen die geboren zijn vóór de invoering van digitale identificatiesystemen. Willen dergelijke systemen kinderen ten goede komen, dan moeten zij bewustmakingscampagnes voeren, toezichtsmechanismen instellen, de betrokkenheid van de gemeenschap bevorderen en zorgen voor effectieve coördinatie tussen de verschillende actoren, waaronder ambtenaren van de burgerlijke stand, rechters, notarissen, medewerkers in de gezondheidszorg en personeel van kindbeschermingsinstanties. Zij moeten er ook voor zorgen dat er een degelijk kader voor privacy en gegevensbescherming is.

VII. Geweld tegen kinderen

80. De digitale wereld kan nieuwe wegen openen om geweld tegen kinderen te plegen, door situaties te faciliteren waarin kinderen geweld ervaren en/of kunnen worden beïnvloed om zichzelf of anderen schade te berokkenen. Crises, zoals pandemieën, kunnen leiden tot een verhoogd risico op schadelijke gebeurtenissen online, aangezien kinderen in die omstandigheden meer tijd op virtuele platforms doorbrengen.

81. Seksuele delinquenten kunnen digitale technologieën gebruiken om kinderen te benaderen voor seksuele doeleinden en omdeel te nemen aan online seksueel misbruik van kinderen, bijvoorbeeld door het live streamen van video's, het produceren en verspreiden van materiaal over seksueel misbruik van kinderen en door seksuele afpersing. Vormen van digitaal gefaciliteerd geweld en seksuele uitbuiting en misbruik kunnen ook plaatsvinden binnen de vertrouwenskring van een kind, door familie of vrienden of, voor adolescenten, door intieme partners, en kunnen cyberagressie omvatten, waaronder pesten en bedreiging van de reputatie, het zonder toestemming creëren of delen van seksueel getinte tekst of beelden, zoals zelf gegenereerde inhoud door middel van uitlokking en/of dwang, en het

³⁸ General Comment nr. 20 (2016), paragrafen 60.

bevorderen van zelfbeschadigend gedrag, zoals snijden, suïcidaal gedrag of eetstoornissen. Wanneer kinderen dergelijke handelingen hebben verricht, moeten de staten die partij zijn waar mogelijk een preventieve, beschermende en herstelrechtelijke aanpak voor de betrokken kinderen nastreven.³⁹

82. De staten die partij zijn, moeten wetgevende en bestuurlijke maatregelen nemen om kinderen te beschermen tegen geweld in de digitale wereld, waaronder het regelmatig toetsen, actualiseren en handhaven van degelijke wet- en regelgevende en institutionele kaders die kinderen beschermen tegen erkende en nieuwe risico's van alle vormen van geweld in de digitale wereld. Die risico's omvatten lichamelijk of geestelijk geweld, verwonding of misbruik, verwaarlozing of mishandeling, uitbuiting en misbruik, met inbegrip van seksuele uitbuiting en seksueel misbruik, kinderhandel, op gender gebaseerd geweld, cyberagressie, cyberaanvallen en op informatie gerichte oorlogsvoering. De staten die partij zijn, moeten veiligheids- en beschermingsmaatregelen treffen die in overeenstemming zijn met de zich ontwikkelende capaciteiten van kinderen.

83. De digitale wereld kan voor niet-gouvernementele groeperingen, waaronder gewapende groeperingen die als terroristisch of gewelddadig extremistisch worden aangemerkt, nieuwe wegen openen om kinderen te rekruteren en uit te buiten voor betrokkenheid bij of deelname aan geweld. De staten die partij zijn, moeten ervoor zorgen dat de wetgeving de rekrutering van kinderen door terroristische of gewelddadige extremistische groeperingen verbiedt. Kinderen die in dat verband van strafbare feiten worden beschuldigd, moeten in de eerste plaats als slachtoffers worden behandeld, maar indien zij in staat van beschuldiging worden gesteld, moet de zaak door de kinderrechter worden behandeld.

VIII. Gezinssituatie en alternatieve zorg

84. Veel ouders en verzorgers hebben steun nodig om het technologische inzicht, de technologische capaciteit en de vaardigheden te ontwikkelen die nodig zijn om kinderen bij te staan in relatie tot de digitale wereld. De staten die partij zijn, moeten ervoor zorgen dat ouders en verzorgers de kans krijgen digitale geletterdheid te verwerven, te leren hoe technologie de rechten van kinderen kan ondersteunen en een kind dat het slachtoffer is van schadelijke gebeurtenissen online te herkennen en er passend op te reageren. Bijzondere aandacht moet worden besteed aan de ouders en verzorgers van kinderen in achtergestelde of kwetsbare situaties.

85. Bij het ondersteunen en begeleiden van ouders en verzorgers met betrekking tot de digitale wereld, dienen de staten die partij zijn hun bewustzijn te bevorderen omde groeiende autonomie van kinderen en hun behoefte aan privacy te respecteren, in overeenstemming met hun zich ontwikkelende capaciteiten. De staten die partij zijn, dienen er rekening mee te houden dat kinderen vaak digitale mogelijkheden omarmen en ermee experimenteren en risico's kunnen ondervinden, ook op een jongere leeftijd dan ouders en verzorgers wellicht verwachten. Sommige kinderen gaven aan meer steun en aanmoediging te willen bij hun digitale activiteiten, vooral wanneer zij de aanpak van ouders en verzorgers als bestraffend of overdreven beperkend ervoeren, of als die niet was afgestemd op hun zich ontwikkelende capaciteiten.⁴⁰

86. De staten die partij zijn dienen er rekening mee te houden dat steun en begeleiding aan ouders en verzorgers gebaseerd dienen te zijn op inzicht in het specifieke karakter en de uniciteit van de ouder-kindrelatie. Deze begeleiding dient ouders te ondersteunen bij het handhaven van een passend evenwicht tussen de bescherming van het kind en de ontluikende autonomie, op basis van wederzijds empathie en respect, in plaats van verbod of controle. Om ouders en verzorgers te helpen een evenwicht te bewaren tussen ouderlijke verantwoordelijkheden en de rechten van het kind, moeten de belangen van het kind, samen met de zich ontwikkelende capaciteiten van het kind, de leidende beginselen zijn. De richtsnoeren voor ouders en verzorgers moeten de sociale, creatieve en leeractiviteiten van

³⁹ General Comment nr. 24 (2019), paragrafen 101; en CRC/C/156, paragraaf 71.

⁴⁰ “Our rights in a digital world”, blz. 30.

kinderen in de digitale wereld aanmoedigen en benadrukken dat het gebruik van digitale technologieën niet in de plaats mag komen van directe, responsieve interacties tussen kinderen onderling of tussen kinderen en ouders of verzorgers.

87. Het is belangrijk dat kinderen die van hun familie gescheiden zijn, toegang hebben tot digitale technologieën.⁴¹ Er is gebleken dat digitale technologieën nuttig zijn voor het onderhouden van familiebanden, bijvoorbeeld in gevallen van scheiding van ouders, wanneer kinderen in alternatieve zorg worden geplaatst, voor het leggen van contacten tussen kinderen en toekomstige adoptie- of pleegouders en bij het herenigen van kinderen in humanitaire crisissituaties met hun familie. Daarom moeten de staten die partij zijn, in de context van gescheiden gezinnen de toegang tot digitale diensten voor kinderen en hun ouders, verzorgers of andere relevante personen ondersteunen, rekening houdend met de veiligheid en de belangen van het kind.

88. Maatregelen die worden genomen omdigitale inclusie te bevorderen, moeten worden afgewogen tegen de noodzaak kinderen te beschermen in gevallen waarin ouders of andere familieleden of verzorgers, ongeacht of zij fysiek aanwezig zijn of op afstand, hen in gevaar kunnen brengen. De staten die partij zijn, moeten bedenken dat dergelijke risico's mogelijk worden gemaakt door het ontwerp en het gebruik van digitale technologieën, bijvoorbeeld doordat de locatie van een kind wordt onthuld aan een potentiële misbruiker. Met het oog op deze risico's moeten zij een aanpak voorschrijven waarin "safety-by-design" en "privacy-by-design" zijn geïntegreerd, en ervoor zorgen dat ouders en verzorgers zich ten volle bewust zijn van de risico's en van de beschikbare strategieën om kinderen te steunen en te beschermen.

IX. Kinderen met een handicap

89. De digitale wereld opent nieuwe wegen voor kinderen met een handicap om sociale betrekkingen aan te gaan met leeftijdgenoten, toegang te krijgen tot informatie en deel te nemen aan openbare besluitvormingsprocessen. De staten die partij zijn dienen deze mogelijkheden te benutten en maatregelen te nemen om te voorkomen dat nieuwe belemmeringen worden opgeworpen en ombestaande belemmeringen voor kinderen met een handicap in verband met de digitale wereld weg te nemen.

90. Kinderen met verschillende soorten handicaps, waaronder lichamelijke, verstandelijke, psychosociale, auditieve en visuele handicaps, ondervinden verschillende belemmeringen bij de toegang tot de digitale wereld, zoals inhoud in niet-toegankelijke formaten, beperkte toegang tot betaalbare ondersteunende technologieën thuis, op school en in de gemeenschap, en het verbod op het gebruik van digitale apparatuur in scholen, gezondheidsinstellingen en andere omgevingen. De staten die partij zijn moeten ervoor zorgen dat kinderen met een handicap toegang hebben tot inhoud in toegankelijke formaten en beleid afschaffen dat discriminerende gevolgen heeft voor deze kinderen. Zij dienen waar nodig te zorgen voor toegang tot betaalbare ondersteunende technologieën, in het bijzonder voor kinderen met een handicap die in armoede leven, en te voorzien in bewustmakingscampagnes, opleiding en middelen voor kinderen met een handicap, hun gezinnen en het personeel in onderwijs- en andere relevante omgevingen, zodat zij over voldoende kennis en vaardigheden beschikken om doeltreffend gebruik te maken van digitale technologieën.

91. De staten die partij zijn dienen technologische innovaties te bevorderen die tegemoetkomen aan de eisen van kinderen met verschillende soorten handicaps en ervoor te zorgen dat digitale producten en diensten worden ontworpen met het oog op universele toegankelijkheid, zodat zij door alle kinderen zonder uitzondering en zonder dat aanpassing nodig is, kunnen worden gebruikt. Kinderen met een handicap dienen te worden betrokken bij het ontwerp en de levering van beleid, producten en diensten die van invloed zijn op de verwezenlijking van hun rechten in de digitale wereld.

92. Kinderen met een handicap kunnen in de digitale wereld meer worden blootgesteld aan risico's, waaronder cyberagressie en seksuele uitbuiting en seksueel misbruik. De staten

⁴¹ General Comment nr. 21 (2017), paragrafen 35.

die partij zijn dienen de risico's voor kinderen met een handicap in kaart te brengen en aan te pakken, en maatregelen te nemen om ervoor te zorgen dat de digitale wereld veilig is voor hen, en tegelijkertijd de vooroordelen tegen te gaan waarmee kinderen met een handicap worden geconfronteerd en die kunnen leiden tot overbescherming of uitsluiting. Informatie over veiligheid, beschermingsstrategieën en openbare informatie, diensten en fora met betrekking tot de digitale wereld dienen in toegankelijke formaten te worden aangeboden.

X. Gezondheidszorg en welzijn

93. Digitale technologieën kunnen de toegang tot gezondheidsdiensten en informatie vergemakkelijken en de diagnose en behandeling van de lichamelijke en geestelijke gezondheid en voeding van moeders, pasgeborenen, kinderen en adolescenten verbeteren. Zij bieden ook aanzienlijke mogelijkheden om kinderen in achtergestelde of kwetsbare situaties of in afgelegen gemeenschappen te bereiken. In noodsituaties of bij gezondheids- of humanitaire crises kan toegang tot gezondheidsdiensten en -informatie via digitale technologieën de enige optie worden.

94. Kinderen gaven aan dat zij het op prijs stelden online informatie en steun te zoeken in verband met gezondheid en welzijn, onder meer over lichamelijke, geestelijke en seksuele en reproductieve gezondheid, puberteit, seksualiteit en conceptie.⁴² Vooral adolescenten wilden online toegang tot gratis, vertrouwelijke, op hun leeftijd afgestemde en niet-discriminerende diensten op het gebied van geestelijke gezondheid en seksuele en reproductieve gezondheid.⁴³ De staten die partij zijn, moeten ervoor zorgen dat kinderen een veilige, beveiligde en vertrouwelijke toegang hebben tot betrouwbare informatie en diensten op het gebied van gezondheid, met inbegrip van psychologische hulpverlening.⁴⁴ Deze diensten moeten de verwerking van gegevens van kinderen beperken tot hetgeen noodzakelijk is voor de uitvoering van de dienst en moeten worden verstrekt door professionals of mensen met een passende opleiding, met gereguleerde mechanismen voor toezicht. De staten die partij zijn, dienen ervoor te zorgen dat digitale gezondheidsproducten en -diensten geen ongelijke toegang tot de toegang van kinderen tot persoonlijke gezondheidsdiensten in het leven roepen of vergroten.

95. De staten die partij zijn, moeten onderzoek en ontwikkeling aanmoedigen en investeren in onderzoek en ontwikkeling gericht op de specifieke gezondheidsbehoeften van kinderen en dat positieve gezondheidsresultaten voor kinderen bevordert door technologische vooruitgang. Digitale diensten moeten worden gebruikt om de persoonlijke verstrekking van gezondheidsdiensten aan kinderen aan te vullen of te verbeteren.⁴⁵ De staten die partij zijn, moeten regelgeving invoeren of actualiseren die aanbieders van gezondheidstechnologieën en -diensten ertoe verplicht de rechten van kinderen te verankeren in de functionaliteit, inhoud en distributie ervan.

96. De staten die partij zijn, moeten regels opstellen tegen bekende schade en proactief rekening houden met nieuw onderzoek en bewijs in de sector volksgezondheid, om de verspreiding te voorkomen van desinformatie en materialen en diensten die de geestelijke of lichamelijke gezondheid van kinderen kunnen schaden. Er kunnen ook maatregelen nodig zijn om ongezonde deelname aan digitale spellen of sociale media te voorkomen, zoals regelgeving tegen digitale ontwerpen die de ontwikkeling en de rechten van kinderen ondermijnen.⁴⁶

97. De staten die partij zijn dienen het gebruik van digitale technologieën ter bevordering van een gezonde levensstijl, met inbegrip van lichamelijke en sociale activiteit, aan te moedigen.⁴⁷ Zij dienen gerichte of aan de leeftijd aangepaste reclame, marketing en andere relevante digitale diensten te reguleren om te voorkomen dat kinderen worden blootgesteld

⁴² “Our rights in a digital world”, blz. 37.

⁴³ General Comment nr. 20 (2016), paragrafen 59.

⁴⁴ Ibid., paragrafen. 47 en 59.

⁴⁵ Ibid., paragrafen. 47-48.

⁴⁶ General Comment nr. 15 (2013), paragrafen 84.

⁴⁷ General Comment nr. 17 (2013), paragrafen 13.

aan de promotie van ongezonde producten, waaronder bepaalde voedingsmiddelen en dranken, alcohol, drugs en tabak en andere nicotineproducten.⁴⁸ Dergelijke regelgeving met betrekking tot de digitale wereld moet verenigbaar zijn en gelijke tred houden met regelgeving in de offlineomgeving.

98. Digitale technologieën bieden kinderen tal van mogelijkheden om hun gezondheid en welzijn te verbeteren, mits deze in evenwicht worden gebracht met hun behoefte aan rust, beweging en directe interactie met leeftijdgenoten, familie en gemeenschap. De staten die partij zijn moeten richtsnoeren opstellen voor kinderen, ouders, verzorgers en opvoeders met betrekking tot het belang van een gezond evenwicht tussen digitale en niet-digitale activiteiten en voldoende rust.

XI. Onderwijs, ontspanning en culturele activiteiten

A. Recht op onderwijs

99. De digitale wereld kan de toegang van kinderen tot inclusief onderwijs van hoge kwaliteit, met inbegrip van betrouwbare middelen voor formeel, niet-formeel, informeel, peer-to-peer en zelfgestuurd leren, in hoge mate mogelijk maken en verbeteren. Het gebruik van digitale technologieën kan ook de betrokkenheid tussen de leerkracht en de leerling en tussen de leerlingen onderling versterken. Kinderen benadrukten het belang van digitale technologieën bij het verbeteren van hun toegang tot onderwijs en bij het ondersteunen van hun leren en deelname aan buitenschoolse activiteiten.⁴⁹

100. De staten die partij zijn moeten onderwijs- en culturele instellingen, zoals archieven, bibliotheken en musea, steunen om kinderen toegang te geven tot diverse digitale en interactieve leermiddelen, met inbegrip van inheemse bronnen en bronnen in de talen die kinderen begrijpen. Deze en andere waardevolle middelen kunnen de betrokkenheid van kinderen bij hun eigen creatieve, burgerlijke en culturele praktijken ondersteunen en hen in staat stellen kennis te nemen van die van anderen.⁵⁰ De staten die partij zijn moeten de mogelijkheden van kinderen online en een leven lang te leren, vergroten.

101. De staten die partij zijn moeten op billijke wijze investeren in technologische infrastructuur in scholen en andere leeromgevingen, door te zorgen voor de beschikbaarheid en betaalbaarheid van een voldoende aantal computers, snelle breedband van hoge kwaliteit en een stabiele bron van elektriciteit, opleiding van leraren in het gebruik van digitale onderwijstechnologieën, toegankelijkheid en tijdig onderhoud van schooltechnologieën. Ook dienen zij steun te verlenen aan het opzetten en verspreiden van diverse digitale leermiddelen van goede kwaliteit in de talen die kinderen begrijpen, en ervoor te zorgen dat bestaande ongelijkheden, zoals die welke door meisjes worden ervaren, niet worden verergerd. De staten die partij zijn, dienen ervoor te zorgen dat het gebruik van digitale technologieën het persoonlijk onderwijs niet ondermijnt en gerechtvaardigd is voor onderwijsdoelinden.

102. Voor kinderen die niet fysiek op school aanwezig zijn of voor kinderen die in afgelegen gebieden of in kansarme of kwetsbare situaties leven, kunnen digitale onderwijstechnologieën afstandsonderwijs of mobiel leren mogelijk maken.⁵¹ De staten die partij zijn, moeten ervoor zorgen dat er een goede infrastructuur voorhanden is om alle kinderen toegang te geven tot de basisvoorzieningen die nodig zijn voor afstandsonderwijs, met inbegrip van toegang tot toestellen, elektriciteit, connectiviteit, onderwijsmateriaal en professionele ondersteuning. Zij moeten er ook voor zorgen dat scholen over voldoende middelen beschikken om ouders en verzorgers te begeleiden bij het thuis leren op afstand en

⁴⁸ General Comment nr. 15 (2013), paragrafen 77.

⁴⁹ "Our rights in a digital world", blz. 14, 16 en 30.

⁵⁰ General Comment nr. 17 (2013), paragrafen 10.

⁵¹ Gezamenlijke algemene aanbeveling nr. 31 van het Comité inzake de uitbanning van discriminatie van vrouwen/General Comment nr. 18 van het Comité inzake de rechten van het kind (2019), paragraaf 64; en Comité inzake de rechten van het kind, General Comment nr. 11 (2009), paragraaf 61 en General Comment nr. 21 (2017), paragraaf 55.

dat digitale onderwijsproducten en -diensten geen ongelijkheid creëren of verergeren in de toegang van kinderen tot persoonlijke onderwijsdiensten.

103. De staten die partij zijn dienen op feitenmateriaal gebaseerd beleid, normen en richtsnoeren te ontwikkelen voor scholen en andere relevante instanties die verantwoordelijk zijn voor de aanschaf en het gebruik van onderwijstechnologieën en -materiaal, teneinde de verstrekking van waardevolle onderwijsvoordelen te verbeteren. Normen voor digitale onderwijstechnologieën moeten ervoor zorgen dat het gebruik van die technologieën ethisch verantwoord is en geschikt voor onderwijsdoelinden en kinderen niet blootstelt aan geweld, discriminatie, misbruik van hun persoonsgegevens, commerciële uitbuiting of andere inbreuken op hun rechten, zoals het gebruik van digitale technologieën omde activiteiten van een kind te documenteren en te delen met ouders of verzorgers zonder medeweten of toestemming van het kind.

104. De staten die partij zijn, dienen ervoor te zorgen dat digitale vaardigheid op scholen wordt onderwezen, als onderdeel van de leerplannen voor het basisonderwijs, vanaf de kleuterschool en gedurende alle schooljaren, en dat dergelijke pedagogische maatregelen worden beoordeeld op basis van de resultaten ervan.⁵² De leerplannen moeten de kennis en de vaardigheden omvatten om veilig om te gaan met een breed scala van digitale instrumenten en middelen, met inbegrip van die welke betrekking hebben op inhoud, creatie, samenwerking, participatie, socialisatie en maatschappelijke betrokkenheid. De leerplannen moeten ook kritisch inzicht omvatten, alsmede begeleiding bij het vinden van betrouwbare informatiebronnen en het herkennen van desinformatie en andere vormen van tendentieuze of valse inhoud, onder meer over seksuele en reproductieve gezondheidskwesties, mensenrechten, waaronder de rechten van het kind in de digitale wereld, en beschikbare vormen van ondersteuning en rechtsmiddelen. Zij moeten kinderen bewuster maken van de mogelijke nadelige gevolgen van blootstelling aan risico's in verband met inhoud, contact, gedrag en overeenkomsten, waaronder cyberagressie, mensenhandel, seksuele uitbuiting en seksueel misbruik en andere vormen van geweld, alsook van copingstrategieën omde schade te beperken en strategieën om hun persoonsgegevens en die van anderen te beschermen en de sociale en emotionele vaardigheden en weerbaarheid van kinderen op te bouwen.

105. Het is van toenemend belang dat kinderen inzicht krijgen in de digitale wereld, met inbegrip van de infrastructuur, handelspraktijken, overredingsstrategieën en het gebruik van geautomatiseerde verwerking en persoonsgegevens en toezicht, en in de mogelijke negatieve gevolgen van de digitalisering voor de samenleving. Leerkrachten, in het bijzonder zij die onderricht geven in digitale vaardigheden en seksuele en reproductieve gezondheidsvoorlichting, moeten worden opgeleid op het gebied van waarborgen met betrekking tot de digitale wereld.

B. Recht op cultuur, vrije tijd en spelen

106. De digitale wereld bevordert het recht van kinderen op cultuur, vrije tijd en spel, hetgeen essentieel is voor hun welzijn en ontwikkeling.⁵³ Kinderen van alle leeftijden melden dat zij plezier, belangstelling en ontspanning beleefden door zich bezig te houden met een breed scala aan digitale producten en diensten van hun keuze,⁵⁴ maar dat zij bezorgd waren dat volwassenen het belang van digitaal spelen en het delen ervan met vrienden misschien niet zouden begrijpen.⁵⁵

107. Digitale vormen van cultuur, recreatie en spel moeten kinderen ondersteunen en ten goede komen en de verschillende identiteiten van kinderen weerspiegelen en bevorderen, in het bijzonder hun culturele identiteiten, talen en erfgoed. Zij kunnen bij kinderen de sociale vaardigheden, het leren, de expressie, creatieve activiteiten, zoals muziek en kunst, en het gevoel erbij te horen en een gedeelde cultuur bevorderen.⁵⁶ Deelname aan het culturele leven online draagt bij tot creativiteit, identiteit, sociale cohesie en culturele diversiteit. De staten

⁵² General Comment nr. 20 (2016), paragrafen 47.

⁵³ General Comment nr. 17 (2013), paragrafen 7.

⁵⁴ “Our rights in a digital world”, blz. 22.

⁵⁵ General Comment nr. 17 (2013), paragrafen 33.

⁵⁶ Ibid., paragraaf 5.

die partij zijn moeten ervoor zorgen dat kinderen hun vrije tijd kunnen gebruiken om te experimenteren met informatie- en communicatietechnologieën, zich te uiten en deel te nemen aan het culturele leven online.

108. De staten die partij zijn, dienen regels en richtsnoeren op te stellen voor beroepskrachten, ouders en verzorgers en, waar nodig, samen te werken met aanbieders van digitale diensten, om ervoor te zorgen dat digitale technologieën en diensten die bedoeld zijn voor, toegankelijk zijn voor of gevolgen hebben voor kinderen in hun vrije tijd, zodanig worden ontworpen, verspreid en gebruikt dat de mogelijkheden van kinderen voor cultuur, recreatie en spel worden vergroot. Dit kan onder meer inhouden dat innovatie in digitaal spel en aanverwante activiteiten die de autonomie, de persoonlijke ontwikkeling en het plezier van kinderen ondersteunen, wordt aangemoedigd.

109. De staten die partij zijn, dienen ervoor te zorgen dat het bevorderen van mogelijkheden voor cultuur, vrije tijd en spel in de digitale wereld in evenwicht is met het aanbieden van aantrekkelijke alternatieven op de fysieke locaties waar kinderen wonen. Vooral in hun eerste levensjaren verwerven kinderen taal, coördinatie, sociale vaardigheden en emotionele intelligentie grotendeels via spel dat fysieke beweging en directe face-to-face interactie met andere mensen inhoudt. Voor oudere kinderen kunnen spel en recreatie waarbij fysieke activiteiten, teamsporten en andere recreatieve activiteiten buitenshuis worden beoefend, gezondheidsvoordelen opleveren, evenals functionele en sociale vaardigheden.

110. Vrije tijd die in de digitale wereld wordt doorgebracht, kan kinderen blootstellen aan risico's op schadelijke gebeurtenissen, bijvoorbeeld door ondoorzichtige of misleidende reclame of door zeer overtuigende of op gokken gelijkende ontwerpkenmerken. Door het invoeren of toepassen van gegevensbescherming, privacy-by-design en safety-by-design en andere regulerende maatregelen, moeten de staten die partij zijn ervoor zorgen dat bedrijven zich niet op kinderen richten met gebruikmaking van deze of andere technieken die bedoeld zijn om commerciële belangen voorrang te geven boven de belangen van het kind.

111. Wanneer staten die partij zijn of bedrijven richtsnoeren, leeftijdsclassificaties, etikettering of certificering verschaffen met betrekking tot bepaalde vormen van digitaal spel en digitale recreatie, moeten deze zodanig worden geformuleerd dat de toegang van kinderen tot de digitale wereld als geheel niet wordt beperkt of dat hun mogelijkheden tot vrijetijdsbesteding of hun andere rechten worden belemmerd.

XII. Bijzondere beschermende maatregelen

A. Bescherming tegen economische, seksuele en andere vormen van uitbuiting

112. Kinderen moeten worden beschermd tegen alle vormen van uitbuiting die afbreuk doen aan de aspecten van hun welzijn in verband met de digitale wereld. Uitbuiting kan vele vormen aannemen, zoals economische uitbuiting, met inbegrip van kinderarbeid, seksuele uitbuiting en seksueel misbruik, verkoop, handel in en ontvoering van kinderen, en het ronselen van kinderen om deel te nemen aan criminele activiteiten, met inbegrip van vormen van cybercriminaliteit. Door inhoud te creëren en te delen, kunnen kinderen economische actoren zijn in de digitale wereld, hetgeen kan leiden tot hun uitbuiting.

113. De staten die partij zijn, moeten de desbetreffende wetten en beleidsmaatregelen herzien om ervoor te zorgen dat kinderen worden beschermd tegen economische, seksuele en andere vormen van uitbuiting en dat hun rechten met betrekking tot werk in de digitale wereld en de daarmee samenhangende mogelijkheden tot beloning worden beschermd.

114. De staten die partij zijn, moeten ervoor zorgen dat er passende handhavingsmechanismen zijn en moeten kinderen, ouders en verzorgers steunen bij het verkrijgen van toegang tot de bescherming die van toepassing is.⁵⁷ Zij moeten wetgeving uitvaardigen om ervoor te zorgen dat kinderen worden beschermd tegen schadelijke goederen,

⁵⁷ General Comment nr. 16 (2013), paragrafen 37.

zoals wapens of drugs, of diensten, zoals gokken. Er moet gebruik worden gemaakt van solide leeftijdscontrolesystemen om te voorkomen dat kinderen toegang krijgen tot producten en diensten die zij illegaal mogen bezitten of gebruiken. Dergelijke systemen moeten in overeenstemming zijn met de vereisten inzake gegevensbescherming en -beveiliging.

115. Gelet op de verplichtingen van de staten om mensenhandel te onderzoeken, te vervolgen en te bestraffen, met inbegrip van de handelingen die er deel van uitmaken en het gedrag dat ermee samenhangt, moeten de staten die partij zijn wetgeving tegen mensenhandel ontwikkelen en actualiseren, zodat deze de door technologie gefaciliteerde werving van kinderen door criminele groepen verbiedt.

116. De staten die partij zijn, moeten ervoor zorgen dat er passende wetgeving is om kinderen te beschermen tegen misdrijven in de digitale wereld, waaronder fraude en identiteitsdiefstal, en om voldoende middelen toe te wijzen om ervoor te zorgen dat misdrijven in de digitale wereld worden onderzocht en vervolgd. De staten die partij zijn, moeten ook hoge normen opleggen voor cyberbeveiliging, privacy-by-design en safety-by-design in de digitale diensten en producten die kinderen gebruiken, om het risico op dergelijke misdrijven zo klein mogelijk te maken.

B. Rechtsbedeling ten behoeve van kinderen

117. Kinderen kunnen worden verdacht van, worden vervolgd voor of veroordeeld voor strafbare feiten volgende de cybercriminaliteitswetten. De staten die partij zijn, moeten ervoor zorgen dat beleidsmakers rekening houden met de gevolgen van dergelijke wetten voor kinderen, zich richten op preventie en alles in het werk stellen om alternatieven voor een strafrechtelijke reactie te creëren en te gebruiken.

118. Door kinderen zelf gegenereerd seksueel materiaal dat zij met hun toestemming en uitsluitend voor hun eigen privégebruik bezitten en/of delen, mag niet strafbaar worden gesteld. Er moeten kindvriendelijke kanalen worden gecreëerd waar kinderen veilig advies en hulp kunnen inwinnen met betrekking tot zelf gegenereerde expliciete seksuele inhoud.

119. De staten die partij zijn, moeten ervoor zorgen dat digitale technologieën, bewakingsmechanismen, zoals gezichtsherkenningsoftware, en het opstellen van risicoprofielen die worden ingezet bij het voorkomen, onderzoeken en vervolgen van misdrijven, niet worden gebruikt om kinderen die worden verdacht van of beschuldigd van strafbare feiten op oneerlijke wijze te treffen, en niet worden gebruikt op een wijze die hun rechten schendt, in het bijzonder hun recht op privacy, waardigheid en vrijheid van vereniging.

120. Het Comité erkent dat, wanneer de digitalisering van gerechtelijke procedures leidt tot een gebrek aan persoonlijk contact met kinderen, dit een negatieve invloed kan hebben op maatregelen voor rehabilitatie en herstelrecht die zijn gebaseerd op het ontwikkelen van relaties met het kind. In dergelijke gevallen, en ook wanneer kinderen van hun vrijheid zijn beroofd, dienen de staten die partij zijn te zorgen voor persoonlijk contact om kinderen in staat te stellen op zinvolle wijze deel te nemen aan de rechtsgang en hun rehabilitatie te bevorderen.

C. Bescherming van kinderen in gewapende conflicten, migrantenkinderen en kinderen in andere kwetsbare situaties

121. De digitale wereld kan kinderen die in kwetsbare situaties leven, waaronder kinderen in gewapende conflicten, intern ontheemde kinderen, migrantenkinderen, kinderen die asiel zoeken en vluchtelingenkinderen, niet-begeleide kinderen, straatkinderen en kinderen die het slachtoffer zijn van natuurrampen, toegang verschaffen tot levensreddende informatie die van vitaal belang is voor hun bescherming. De digitale wereld kan hen ook in staat stellen contact te houden met hun familie, toegang te krijgen tot onderwijs, gezondheidszorg en andere basisdiensten, en voedsel en veilig onderdak te verkrijgen. De staten die partij zijn, dienen ervoor te zorgen dat deze kinderen veilig, privé en voordelig toegang hebben tot de digitale wereld en hen te beschermen tegen alle vormen van geweld, uitbuiting en misbruik.

122. De staten die partij zijn, moeten ervoor zorgen dat kinderen niet via de digitale wereld worden gerekruteerd of gebruikt in conflicten, waaronder gewapende conflicten. Dit omvat het voorkomen, strafbaar stellen en bestraffen van de verschillende vormen van door technologie gefaciliteerde kinderlokkerij en grooming bijvoorbeeld via het gebruik van sociale netwerkplatforms of chatdiensten in onlinespelletjes.

XIII. Internationale en regionale samenwerking

123. Het grensoverschrijdende en transnationale karakter van de digitale wereld vereist een sterke internationale en regionale samenwerking, om ervoor te zorgen dat alle belanghebbenden, waaronder staten, bedrijven en andere actoren, de rechten van kinderen in relatie tot digitale wereld daadwerkelijk eerbiedigen, beschermen en naleven. Het is daarom van vitaal belang dat de staten die partij zijn bilateraal en multilateraal samenwerken met nationale en internationale niet-gouvernementele organisaties, agentschappen van de Verenigde Naties, bedrijven en organisaties die gespecialiseerd zijn in kinderbescherming en mensenrechten met betrekking tot de digitale wereld.

124. De staten die partij zijn, dienen de internationale en regionale uitwisseling van deskundigheid en goede praktijken te bevorderen en hiertoe bij te dragen, en over de landsgrenzen heen capaciteitsopbouw, middelen, normen, voorschriften en beschermingen tot stand te brengen en te bevorderen die de verwezenlijking van kinderrechten in de digitale wereld door alle staten mogelijk maken. Zij moeten de formulering aanmoedigen van een gemeenschappelijke definitie van wat een misdrijf in de digitale wereld vormt, wederzijdse rechtshulp en het gezamenlijk verzamelen en delen van bewijsmateriaal.

XIV. Verspreiding

125. De staten die partij zijn, dienen ervoor te zorgen dat dit General Comment op ruime schaal wordt verspreid, onder meer door gebruikmaking van digitale technologieën, onder alle relevante belanghebbenden, in het bijzonder parlementen en overheidsinstanties, met inbegrip van die welke verantwoordelijk zijn voor sectoroverschrijdende en sectorale digitale transformatie, alsmede leden van de rechterlijke macht, ondernemingen, de media, het maatschappelijk middenveld en het publiek in het algemeen, opvoeders en kinderen, en beschikbaar wordt gesteld in meerdere formaten en talen, met inbegrip van versies die zijn afgestemd op de leeftijd.
